

Adamlık Ölçüleri

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.

Kıymetli dostlar,

İnsanlar kadınlığı uzun saç, erkekliği de kalın bıyık zannedebilirler. Erkek belli bir kıyafeti veya ayakkabıyı giyince *hakiki erkek* addedilebilir ya da bir çeşit kol saatini kullanınca erkekliğin hakkını vermiş sayılabilir. Bizi yaratan Rabbimizin adamlık dediği, bunlardan farklı bir şeydir. Adamlık cinsiyetin değil kalite ve kapasitenin adıdır.

Kur'an-ı Kerim, pazıları şişmiş ve yanakları kabarmış münafıklardan söz ederken, "onların bedenleri dikkatini çeker, konuştuklarında dinlersin de adam zannedersin ama bir kazık gibidirler" buyurmakta yani ağaç parçası gibi niteliksiz olduklarını ifade etmektedir. Bize göre giyimi yerinde, tipi uygun, ayakkabısı marka olabilir ama adamlık bunlardan başka şeydir. Adamlık ne kıyafet ne bıyık ile olabilen bir şey değildir.

Müslümanlar olarak hem kendi karakterimizi tespit ederken hem de sorumluluğunu taşıdığımız çocuklarımızı hayata hazırlarken Allah'ın 'adam' olarak zikrettiği tipi kazanmak ve kazandırmak için iş yapmalıyız. Kur'an-ı Kerim'in bu sıfatla önümüze getirdiği insanların sözgelimi okul diplomaları yoktu, makam şoförleri hatta binekleri dahi yoktu. Adamların adamı ve adamlık dünyasının imamı Musab bin Umeyr radiyallahu anh, üzerinde bir pijama olabilecek kadar dahi kıyafeti yokken bu dünyadan ayrıldı.

Bugünkü dünya hayatımızın bize etkisi sadece cep telefonunun günlük yaşantımıza girmesinden ibaret değildir veya yalnızca kerpiç evlerden yüksek apartmanlara taşınmış olmadık; dünya bizim adamlık anlayışımızı da değiştirmiştir. Erkekliği adamlık zannetmek gibi bir yanılgı peyda olmuştur. Hâlbuki nice kadınlar bu dünyanın en iyi adamları olarak ahirete gitmişlerdir. Nasreddin Hoca'nın "ye kürküm ye" demesi gibi adamlığı koltuklara kiralamak, marifeti makamlarda ve arabalarda bulmak âdeti çıkmıştır. Marka ayakkabı giyince beş para etmeyenlerin adam yerine konması hükümferma olmuştur.

Yüreklerimizde Allah'ın rızasını, cennet hedefini ve cehennemden kurtuluş gayesini kaybettiğimiz için yerlerine cep telefonu, çorap markası, koltuklar, plastik geldi ve adamlığın ölçüsü oluverdiler. Allah ise adamlık sıfatını bambaşka bir şeyi hak edene layık görüyordu.

Dünya yıkılana kadar ömrüm olsa ve insanlara her gün haykırsam diyeceğim şudur: Kefeni için bez bile bulunamadan gömülüp dünyadan giden ashab-ı kiramdan başka örnek alacağımız kimse yoktur. Onlar meleklerin gözünde nasıl adam olarak kaydedilmişlerse o ruh ve anlayış bizde de olmadığı sürece şeytanın tuzaklarından herhangi birinde figüran olarak kalacağız demektir. Sonra da adamlıştırmadığımız genç kızlar ve delikanlılar kıyamet günü yakamıza yapışacaklardır –hâlbuki elbiseleri marka olsun diye ne çok uğraştık! 'Adam' olsun diye dünyadayken bir işe yarayacağını sandığımız uğraşlarımız, ahirette çocuklarımızın helak olma sebebi hâline geleceğinden, anne-babasının yakasına yapışıp onu ihanetle itham etme sebebi olacaktır.

Eşler birbirine 'adamlık' numarası yerine hakiki kulluğun eşler arasındaki gerekliliklerini yerine getirecekleri meşgalelerle uğraşsalar hem aile faciaları yaşanmayacak hem Allah'ın rızası kaybedilmeyecekti. Kız istemeye giderken alınan çikolata kutusunun pahalılığı üzerinden 'adamlık' ölçüleri tayin eden anlayışa düşme erkek, kız da Allah'ın vermediği güzelliği ayna karşısında saatlerini harcayarak oya-boya ile uydurmaya çalışmasaydı gerçek şahsiyetimizle evlenmiş olacak, işimize huzurla başlayacaktık. Şovdan ibaret davranışlarla başlanınca ilk yağmurda da boyalar döküldü ve yola çıkılınca lastikler zora dayanamadı. Dünya da gitti elden ahiret de ve bundan sadece bir kişi memnun oldu: İblis.

Doğal görüntüsünü kaybetmiş, sahtelik mağduru ailelerin bireyleri olarak evlendiğimiz içindir ki adamlığın yitirildiği dünyada aile huzurunu Allah bize ihsan etmemiştir. Çünkü evlenirken gerçek şahsiyetimizle karı-koca olmamayı seçmiştik. İnsana insanlığı ve adamlığı kravatının, pahalı gömleğinin hatta gömleğinin düğmelerindeki pahalılığın verdiğini zannederek seçmiştik. **İnsan kendi gözünde kendini değerli görmeyip kravatla, pahalı elbiseyle değer var etmeye çalışır da sonra başkalarından şahsiyetini adam yerine koymalarını nasıl bekleyebilir?**

Ufkumuzu açmasını temenni ederek bir hatırayı zikretmek hem de anılacak isimlerin şefaatine vesile olmasını niyaz ile bazı hususları hatırlamak isteriz. Ömer bin Hattab radiyallahu anh arkadaşlarıyla oturup muhabbet ettiği bir ortamda, bir aralık şöyle söyleyivermiş: “Haydi herkes içinden geçeni söylesin, Allah’tan şimdi ne istersiniz?” Oradakilerden biri, “isterim ki Allah bana şu içinde oturduğumuz oda dolusu altın versin, ben de onları Rabbimin yolunda harcayayım” diyerek içinden geçen dileğini anlatmış. İkinci bir kişi de “bu oda dolusu kadar mücevherim olsa da hepsini Rabbimin yolunda harcasam” diyerek altını artırıp mücevhere dönüştürmüştü. Ömer bin Hattab oradan üçüncü kişiye de temennisini sorunca adam bakmış, ilk ikisinin söyledikleri halife için tatmin edici olmadı, o herhangi bir dileğini söylemeyip “Ömer, sen ne istediğini söyle de biz ona âmin diyelim” deyivermiş.

Ömer radiyallahu anh şöyle cevap vermiş: “Ben Allah’tan isterim ki şu oda dolusu kadar Ebu Ubeyde bin Cerrah, Muaz ibni Cebel, Huzeife bin Yeman, Salim gibi adam verse de onlarla yan yana doyasıya cihat etsem...”

Aslında ilk iki sahabinin istedikleri yanlış değildi, Allah yolunda harcamak için para hatta daha iyisini düşünüp mücevher istemek ve infak için kullanmak güzel; ama Ömer olmak, Ömer gibi düşünmek başkadır. Demek ki onun hayalinde en büyük ihtiyaç ne harcanacak para ne servet değerinde mücevher imkânı değil, çalışacak adamdı. Her şeyin adamlıkta döndüğünü, düğümlendiğini biliyordu. Yatırımını da binalar ve paralar üzerinden değil adamlar üzerinden düşünüyordu. Zira ne kadar imkân, para, fors olursa olsun dünyayı döndüren yine adamlar ve adamlık kabiliyetinde olanlardır.

Çanakkale’de düşmanı karşılamaya kimse ütülü elbisesiyle gitmemiştir, elbiseleri yırtıktı ve ayaklarında anca çarıkları vardı. Çünkü Çanakkale adamlık işiydi, elbiseyle-kravatla ilgili değildi. Çocuklarımızı basit emeller ve endişeler etrafında oyalayarak onlara zulmetmek adamlık hedeflerinden uzaklaştırdı onları. “Sünnete akrabaları gelecek de çocuğun üzerinde geçen sene de giydiği kıyafetini görürlerse ne yapacağız” türünden sanki cinayet izi bulunacakmışçasına tuhaf endişelerle esas hayat maksadından ve adamlık endişesinden çocuklarımızı kopardık.

İnsanlara üstü başına göre değer veren ve bütün kıymet ölçülerini buna göre belirleyen bakış açısı ile hüküm dağıtan zihniyet, mecburen, insanların Allah katındaki kıymetlerine göre onları değerlendirmeyi öteliyor ve arka plana atıyor. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz, “sizin saçı başı dağınık, üstü perişan gördüğünüz ne insanlar vardır ki ellerini açıp bir kere ‘ya Rab’ dese Allah onun sözünü ikiletmez” buyurmaktadır. Allah’ın sözünü ikiletmediği kulları bizim gözümüzde değerli değil; neden: Kaç senedir aynı gömleği giyiyor, annesi ona yamalı çorap giydiriyor vs.

Suriye’deki kardeşlerimizin çocukları yetim ve perişan diye ağlıyoruz da kendi çocuklarımız, ahiretlerini harap edip dünyada da markalara mahkûm hâle getirip daha küçüklüğünde koltuk sevdasına alıştırdığımız çocuklarımız, onlar insan heybeti ve Müslüman ağırlığından uzak kaldıkları için ağlanmaya değer değiller mi? Sadece bomba mağduru olan çocuklar mı mağdur olur sanıyoruz? Nice Müslüman’ın çocuğu, babasıyla aynı sofrada oturduğu hâlde yetim gibidir. Varlığıyla yokluğu karışmış bir baba olduktan, hayatını komşuların ve akrabaların ne diyeceğine göre ayarlamış biri olduktan sonra bomba yemeye gerek yok ki. Anne ve baba her şeyden önce ahiretimiz için annelik ve babalık etmelidir. Dünyalık görevler bunun içinden teğet gezip gider zaten.

Müslümanlar olarak adamlık standartlarımızı yeniden belirlemeliyiz. Bu teklif ne sosyal hayattan çekilmeyi ne eğitim müesseselerine devam etmemeyi akla getirmiyor, modern şehir hayatına direnip at arabasına binmekle de ilgili değildir. Müslüman, bütün nimetlere kâfirden daha fazla hak sahibidir, elbette lüks eşya da müminler tarafından kullanılabilir ama eşya, müminleri kullanmaz. Bu kullanılmanın insan hayatındaki izleriyle ne anlama geldiğini herkes öyle veya böyle takdir edebilir.

Çocuğa adamlık eğitimi vermede okul kurumlarını abartmanın bu iş için yeterli geleceğini sanmamız çok isabetsizdir. Bunlar zaten kendiliğinden gelip geçen aşamalardır, devlet artık üniversiteye ayağını hele bir atana kanun zoruyla bitirtiyor, bitirmeyene sonradan af bile çıkarıyor. Üniversite nedir, hayatın ne kadarıdır ki bir emel ve hedef olarak çocuklarımızın önünde var olabilsin. Önemli olan insanın mutluluğu ve huzuru, ardından da ebedî mutluluk ve huzur değil midir?

Müslümanca adamlık standartlarında ölçüyü Kur'an ve Resûlullah'ın hadisleri olacak, örneğimiz ashab-ı kiram olmaktan şaşmayacaktır. Kelime-i şahadeti söylemiş, babası vefat edince ardından Kur'an okuyarak ona sevap kazandırma peşinde olan iman sahipleri için bu böyledir. Dünyayı sözgelimi bir stadyumdan ibaret zannedenlerin hayattaki gayesi iyi bir futbolcu olmaktan ibarettir, ticarethane zannedenler iyi bir avm'ye kapak atar. Dünyayı film seyretmekten ibaret bir yer sananlar için artistlerden iyi adam yoktur.

Fakat buradan Allah'a gitmek için yol bulmaya çalışan, dünyayı bunun için var olmuş diye bilenler için adamlık başkadır, adamlığın örneği ashab-ı kiramdır. Hem adam olduklarının belgesi Kur'an-ı Kerim'dir. Kitab-ı kerimimiz onları -erkek değil- "adamlar" diye vasıflandırmış, Allah ile konuştukları sözü yerine getirmelerinin neticesinde bu sıfatı onlara layık görmüştür. Bu bakımdan Hatice anamız, Aişe anamız, Safiye anamız, Nesibe anamız da birer adamdır. Yani adamlık, yaratılış mantığına uygun bir hayat sürmektir.

Böyle bir hayat sürmek kıyamet gününde Musab bin Umeyr ile buluşabilmek anlamına gelir. Onu bulan, Resûlullah'ı bulur ve nihayet Rabbine kavuşur. Bunun için bazı özel dikkatlerle yaşamak, dünya hayatını bu dikkatler doğrultusunda geçirmek gerekir:

1- Cami yürekli Müslüman olmalıdır. Nur suresinin 37. ayetinde Rabbimiz, adamlığın anayasasını namaz ile bağlantılı olmaya bağlamış, camiyle kurulan irtibatın gücüne işaret etmiştir. Adamlığın bir numaralı kanunu namaza gösterilen hassasiyet belirler. Öyle olmalıdır ki insan caminin kubbesini sanki takke diye başına koymuşlar gibi namaza ve cemaate bağlanmalıdır.

Hanımlar da evlerini camiye çevirmelidir. Böyle bir bilincin başlangıcı evi taşıyacakları muhiti seçerken camiye yakın olup olmamasıyla dahi ölçülür. İcabında evin bir odasını mescide çevirecek imkânı da değerlendiren bakışla daire seçen göz, ucuz olmasından evvel evin mescitleşebilme fonksiyonuna göre kıymet biçen 'adamlık' kriteridir. Nur suresinin 37. ayetinin anlattığı işte böyle kadınlardır.

2- Adamlık standardında ikinci başlık, düşmanın önünde durur gibi yalanın, şehvetin, haramın ve bütün adiliklerin karşısında zırlı bir savaşı edasıyla durabilmektir. O kişiye dedikodu yaptırılmaz, şahsiyetini korur.

Adamlığın güzel Müslümanlık manasına geldiğini ve İslam'ın güzelliğinin, malayani her şeyi terk etmekte saklı olduğunu bilir, kendisini ilgilendirmeyen işlerle uğraşmaz.

Pis olana elini, yanlış söze dilini bulaştırmaz.

Çirkinliklerin önünde zırlıyla dikilir, gıybet ve iftira onda yer edemez.

Yalan ve kul hakkı ona çarpıp geri döner.

Ümmetin ahlak kalesi gibi bir edası vardır.

3- Hakkı savunmak konusunda ürkeklik göstermez. Evet, ahlaklıdır ama hakkın savunulması gerektiği yerde çekinme ve ürkeklik ahlakına dâhil değildir. Ömer radiyallahu anhın yukarıda zikrettiğimiz sözü aslında aradığı adamlığın direkt tarifinin bizatihi kendisi oluşunu hatırmıza getirir çünkü bir sahibinin başka naklinde, onun hakkında şöyle denmiştir: “Ömer Müslüman olduğu günden beri bütün Müslümanlar olarak kendimizi güçlü hissediyoruz.”

Bu, gençlerin parola yapabilecekleri kadar muhteşem bir sözdür: “Ömer Müslüman olduğu günden beri bütün Müslümanlar olarak kendimizi güçlü hissediyoruz.” Tâbiî kadınlarından biri de onu anlatırken, “Allah ona rahmet etsin” demiştir, “konuştu mu susturur, vurdu mu devirir, yürüdü mü ezerdi.”

Hak için güneş gibi doğan, aslan gibi kükreyen adam tweet atmaz; atarsa tokat atar ve attığını çökertir. Adam olan Müslüman bir vurup beş yemez, bir vurup devirir. Böyle adamın salyası akmaz, yuvarlanmaz, salınarak yürümez. Onun Müslümanlığı fark hissettirir, İslam onunla neşe bulup canlanır.

4- Doğru konuşur, mürüvvet sahibidir, tatlı sözlüdür ve sorumluluk alır. Bu dört konudan da sosyal kimliklerinin karakteri ortaya çıkar. İsbetli düşünüp kafadan atmamak ve şahsiyetli davranmak, çocukla çocuk olmak ama seviyesine düşmemek, erkekliğini/kadınlığını/damatlığını/gelinliğini bilmek bu karakterin ağırlığını yansıtır. İşçiyse işçiliğiyle, köylüyse köylülüğüyle onur duymak ve iş adamıysa da bunun derecesine göre hareket etmek yani bulunduğu konuma yabancılaşmadan yaşamak o karakterin icabıdır. Buna mürüvvet denir.

Kaba saba konuşmadığı kadar sorumluluktan da kaçmayan, becerebileceği işte elini taşın altına sokma cesaretinden erinmeyen insan olmak bu karakterin parçalarındandır.

5- Ağızlarından bir söz bir kere çıkar. Dolayısıyla kimse onlardan illa imza istemez, sözleri senettir ve ağızlarından çıkan vadin kölesi gibi, dillerinden söz çıkmış değil de elleri zincirlenmişcesine yaşarlar. Kur’an-ı Kerim, Ahzab suresinin 23. ayeti adamlık seviyesinin müntesiplerini sıralarken “onlar sözlerini değiştirmezler” demektedir. Eşine bir kere “peki” demişe dünya yıkılsa dahi onu sözünden, verdiği sözün sorumluluğundan geri çeviremez.

Allah’a verdikleri sözü de insanlara günlük hayattaki vaat ve taahhüt sözlerini de değiştirmezler. Müslüman adam karakteri seçimden önce başka, sonra başka konuşmayı kaldırmaz. İş görüşmesinde başka, noterde imzalar atılınca başka olmak ya da kız bakmaya giderken bir türlü, düğünden sonra başka türlü davranmak adamlığın karakter çizgisine uymaz. Adamlıkta her şeye evet demek yoktur, evet denen şeyi gerçekleştirilmeye artık hayat memmat meselesi olmuştur, o sözün yerine getirilmesi için artık notere veya başka bir zorunluluğa gerek yoktur, sözünün eri olan bir kere sözünü söylemiştir artık.

Sözünü gününbirlik değiştiren, yanıldığını veya anlamadığını bahane ederek konuştuğunu inkâr eden adamlık sorunu yaşamaktadır. Musab bin Umeyr’in, Enes bin Malik’in, Hadice’nin yolunu izleyen bir ferdin böyle sorunları olmaz. Kocasını üç yıl şiddetli açlık çektiği hâlde onu yalnız bırakmayan Hadice radiyallahu anha, ağzından bir kere çıkmış sözü tavizsiz olarak yerine getirme şerefini izlediğinden dolayı bırakıp geri çekilmiyordu kocasını.

Kendimizde böyle bir şahsiyet kurmamız, mesul olduğumuz ve yetiştirilmeleri konusunda kıyamet günü hesap vereceğimiz çocuklarımızı nasıl yetiştireceğimizin de ölçüsüdür.

6- Bu adamlar iradelerine sahiptirler, cıvık değillerdir. Böyle bir adam, sözgelimi birinin kızını görüp hayatının geri kalanını onunla rüyasında yaşamaz; gider ve evlilik teklif eder, reddedilirse yoluna bakar. Hile yapmaz, dikiz aynasından bakmaz, kapı aralığından iş görmez. Oruç tuttuğunda aklına su gelmez, zihninin yemek bölümünü kilitler ve iradesini sulandırmaz.

Şeytan böyle iradeli adamların önüne fitnelerini sel gibi akıttığı zaman bir kayanın arkasına geçip afetin dinmesini bekleyen biri gibidirler. Hem dindar biriyle evlenmek istediğini söyleyip hem de bulduğu o dindar kişinin namaz kılmamasına nasıl bir çare bulabileceğinin fetvasını aramazlar, madem dindar biriyle evlenecektir ve bu kişi de dindar değildir, öyleyse mesele kapanmıştır. Bu şekilde düşünür ve konuyu civıtır uzatmazlar.

Bugün başımıza gelen musibetlerden biri de irade zafiyeti meselesidir. Mangalda kül bırakmayacak şekilde konuşup iki gün sonra o insandan iz görülmeleyen bir karakter sergilemek başımızın belası bir musibettir. On kilometre yola giderken bile yirmi çeşit hastalık icat eden ve ayak sürten birinin derdi de işte aynı bu zafiyettir. Vaat ederken ve uygularken de bu zafiyet, yuvalandığı kişide kendini gösterir ve böyle kimseler gördükleri reklama, propagandaya, albenili sözlere kolaylıkla aldanırlar.

Ashab-ı kiramın adamlarında da dünyanın türlü çekiciliklerine karşı arzu ve şehvetleri vardı ama disiplin altına almayı biliyorlardı, şeytan da bu iradeye müdahale edemiyordu. Şeytan civık şahsiyet sahipleri ve vesveseli kimselerle uğraşır.

7- Erkeklerin ailede kadınların otoritesi olduğunu bildiren ayet-i kerime, adamlığın ölçülerinden biridir. Bu ayet evde adalet ve ekonomik külfet idaresinin erkeklerden sorulacağını bildirir. Evde kız çocuğunun ezilip ezilmediği, merhamet varlığının durumu, dünya nimetlerinin harcamasında denge gibi göstergeler Allah tarafından erkeğe sorulacaktır. Erkeğin bu minvalde mesuliyeti, onun 'kavvame' olma yani aileyi yönetme hakkının verilme nedenidir.

Bunun kaybedildiği yerde toplum; adalet, merhamet, infak ve iradenin tebarüz ettiği ilk nokta olan ailedeki üreme özelliğini ve adamlığın çoğalma yeteneğini kaybetmiş demektir.

8- İyiliklerin çalışanı, kötülüklerin engelleyenidir adamlar. Çünkü adamlık yapısını korumak için de mücadele gerekir, aksi hâlde insan sadece kendi için çalışmış olur. Hâlbuki adamlık üzerine ve onun kalıcılığı için çalışılmadığı sürece kök kurumaya mahkûmdur. Faziletlerin ve iyiliklerin çoğalmaya devam etmesi ve kötülüklerin engellenmesinin sürmesi için sivil toplum kuruluşlarına el atmaktan devlet ile birlikte çalışmaya kadar her ne yapılacaksa o yapılacaktır.

*

Bu sekiz karakter, ashab-ı kiramın ibadetleri ve cihadı dışında adamlıklarının toparlanabileceği karakter özelliklerini göstermektedir. Çocuklarımız, Allah'ın izniyle, doğar doğmaz bu adamlığa adaydırlar nitekim fitrat üzere doğmaktadırlar. Bir erkek ve kız çocuğunun, adamlığı bozulmuş veya yok durumda doğduğunu iddia etmek yanılmaktır zira fitrat üzere doğması, adamlığa uygun olması manasına gelir. Olduysa bozulma bizim elimizde gerçekleşmiştir ancak.

Çocuklarımıza adam muamelesi edersek, Rabbimizin izniyle bir gün adamlık kalıbına geleceklerdir. Yaşlarına göre davranmak ama adam kalıbına gireceklerini asla unutmamak, büyüdükçe çocukluklarını arka plana bırakmak, yanılmalarını, kırıp dökmelerini de adamlık eğitiminin bir parçası saymak, oyun oynarken dahi adamlığına katkıda bulunacak karakterde oyunları önemsemek bütün bu eğitim sürecinin önemli parçalarıdır.

Gözlerini aktörler ve futbolcular doldurmadan önce Musab bin Umeyr, Halid bin Velid, İbni Abbas ve Üsâme doldurmalıdır. Küçükken büyüttüğümüz çocuklar büyük olabilirler ancak; küçük diye bekletilenler ise daima küçük kalacaklardır.

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ. وَصَلَّى اللّٰهُ وَسَلَّمْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَىٰ اٰلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِيْنَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.